

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาค้นคว้า ความเข้าใจ และการปฏิบัติตัวของผู้ป่วยและผู้สัมผัสโรคเรื้อนในชาวไทยมุสลิม : กรณีศึกษาอำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส มีขั้นตอนของการศึกษาดังนี้

รูปแบบการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาค้นคว้า ความเข้าใจ และการปฏิบัติตัวของผู้ป่วยและผู้สัมผัสโรคเรื้อนในชาวไทยมุสลิม โดยการสัมภาษณ์และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ศึกษา เป็นผู้ป่วยโรคเรื้อนและผู้สัมผัสโรคที่เป็นชาวไทยมุสลิม ใน 5 ตำบล คือ ตำบลลาโละ ตำบลสุวาริ ตำบลสามัคคี ตำบลสาวอ และตำบลหรือเสาะออก อำเภอหรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส ดังต่อไปนี้

1. ผู้ป่วยโรคเรื้อน ประกอบด้วย

1.1 ผู้ป่วยที่กำลังรักษาและรับประทานยา จำนวน 6 คน

1.2 ผู้ป่วยที่ไม่ยินยอมรับการรักษา จำนวน 2 คน

1.3 ผู้เคยป่วย จำนวน 10 คน

2. ผู้สัมผัสโรคร่วมบ้าน

จำนวน 78 คน

รวมทั้งหมด

จำนวน 96 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) ดังต่อไปนี้

1. ผู้ป่วยโรคเรื้อน ประกอบด้วย

1.1 ผู้ป่วยที่กำลังรักษาและรับประทานยา จำนวน 3 คน

1.2 ผู้ป่วยที่ไม่ยินยอมรับการรักษา จำนวน 2 คน

1.3 ผู้เคยป่วย	จำนวน 2 คน
2. ผู้สัมผัสโรคร่วมบ้าน	จำนวน 5 คน
รวมทั้งหมด	จำนวน 12 คน

ซึ่งผู้สัมผัสโรคร่วมบ้าน ได้คัดเลือกผู้สัมผัสโรคร่วมบ้านของผู้ป่วยที่กำลังรักษาและรับประทานยา จำนวน 1 คน ผู้สัมผัสโรคร่วมบ้านของผู้ป่วยที่ไม่ยินยอมรับการรักษา จำนวน 1 คน ผู้สัมผัสโรคร่วมบ้านของผู้ป่วยที่รักษาหายแล้ว จำนวน 1 คน และที่เหลืออีก 2 คน เป็นผู้สัมผัสโรคร่วมบ้านของผู้ป่วยโรคเรื้อรังที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยโรคเรื้อรังในข้อ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งภาษาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ใช้ภาษาท้องถิ่น (ภาษายาวี) โดยมีเครื่องมือประกอบการเก็บข้อมูลดังนี้

1. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (ภาคผนวก ก) ในประเด็นเรื่อง ประวัติชีวิต ประวัติการเป็นโรค (ผู้ป่วย) ด้านความรู้ ความเข้าใจ การได้รับความรู้ การปฏิบัติตนเองของผู้ป่วย และการป้องกันตัวเองไม่ให้ป่วยเป็นโรคเรื้อรังและการจัดการไม่ให้คนอื่นในบ้านติดโรคในกรณีผู้สัมผัสโรค
2. กล้องถ่ายรูป ใช้บันทึกภาพปรากฏการณ์ บริบทต่างๆของชุมชน
3. เทปบันทึกเสียง เพื่อใช้บันทึกขณะสัมภาษณ์
4. แบบบันทึกภาคสนาม เพื่อใช้บันทึกข้อมูล จากการสัมภาษณ์ การสังเกต

การควบคุมคุณภาพเครื่องมือ

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น โดยให้อาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบเครื่องมือเพื่อให้เกิดความถูกต้อง ชัดเจน และครอบคลุมวัตถุประสงค์ในการศึกษา หลังจากปรับปรุงแล้วจึงนำไปเก็บรวบรวมข้อมูล

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ศึกษาจะพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง การเก็บข้อมูล การรวบรวมข้อมูล จนกระทั่งการนำเสนอข้อมูล ซึ่งผู้ศึกษาจะชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนในการเก็บข้อมูล รวมทั้งขออนุญาตถ่ายรูปและบันทึกเสียง ให้กลุ่มตัวอย่างรับทราบก่อน เพื่อขอความยินยอมจากกลุ่มตัวอย่างในการเข้าร่วมการศึกษา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีอิสระในการที่จะให้หรือไม่ให้ข้อมูล โดยไม่มีการบังคับ โดยมีการลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มยินยอมการเข้าร่วมในการวิจัย (ภาคผนวก ข) เก็บรักษาความลับของข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างในการนำเสนอข้อมูลและอภิปรายจะไม่เปิดเผยชื่อ

การรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ออกไปเก็บข้อมูลผู้ป่วยและสัมผัสโรคโรคเรื้อน ที่อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีขั้นตอนในการเก็บข้อมูลดังนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือแนะนำตัวจาก บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ และขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลที่ อำเภอเรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส
2. ภายหลังได้รับหนังสืออนุมัติจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนราธิวาส ผู้วิจัยประสานสาธารณสุขอำเภอเรือเสาะ และผู้นำชุมชนในพื้นที่ เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล และขอความร่วมมือในการทำวิจัยครั้งนี้
3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มตัวอย่างดังนี้
 - 1) ผู้วิจัยแนะนำตนเองโดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษา วิธีการ ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลและ การพิทักษ์สิทธิ
 - 2) เมื่อผู้ป่วยและผู้สัมผัสโรคเรื้อนยินยอมเข้าร่วมการศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง ณ สถานที่พักของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งส่วนใหญ่มีสมาชิกคนอื่นๆ ในครอบครัวมาร่วมพูดคุยด้วย

การตรวจสอบข้อมูล

เพื่อความครอบคลุมครบถ้วนในเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา การตรวจสอบข้อมูลจะกระทำไปพร้อมๆกับการเก็บข้อมูล โดยผู้ศึกษาจะใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation)

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกใช้การตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งบุคคล โดยเก็บจากผู้สัมผัสโรคร่วมบ้านกับผู้ป่วย จำนวน 3 คู่ ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ร่วมบ้าน และทราบการดำเนินชีวิตและวิถีชีวิตของผู้ป่วยเป็นอย่างดี หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาตรวจสอบความตรง ความถูกต้อง และความสอดคล้องของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

ในการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของข้อมูล ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ควบคู่กับการสังเกต โดยภายหลังในการเก็บข้อมูลแต่ละราย ผู้ศึกษาทำการถอดเทปบันทึกเสียง แล้วนำข้อมูลดังกล่าวไปซักถามผู้ให้ข้อมูลอีกครั้ง เพื่อเป็นการยืนยันข้อมูล หากตรวจสอบแล้วได้ข้อมูลเหมือนเดิมแสดงว่าข้อมูลนั้นถูกต้องน่าเชื่อถือ แต่หากพบว่าข้อมูลบางส่วนขัดแย้งกันหรือขาดความครบถ้วน ผู้ศึกษาจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม แล้วนำมาผ่านการตรวจสอบตามขั้นตอนที่นำเสนอต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งการตรวจสอบข้อมูลจะกระทำไปพร้อมกับการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาและจัดหมวดหมู่ตามประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา